

Grimstad, 07.06.2019

Høringsvar: Forslag til lov om offentlige organers ansvar for bruk av tolk mv. (tolkeloven)

Sammenfattet mener Stine Sofies Stiftelse at:

- *det må gjøres justering i barnevernloven for å sikre at **plikten til å bruke tolk** utløses.*
- *det må stilles **særskilte kvalifikasjonskrav** til tolker som tar oppdrag i saker som handler om vold i nære relasjoner, eller vold og seksuelle overgrep mot barn.*
- *det må stilles krav om innhenting av utvidet og uttømmende **politiattest** for tolker som tar oppdrag for politi, påtalemyndighet, domstol, utlendingsmyndighet, kriminalomsorg, gjenopptakelseskommisjon, fylkesnemnd og barnevernstjeneste. I tilfeller der barns utsagn skal tolkes bør det innhentes barneomsorgsattest.*
- *reglene om god tolkeskikk må forskriftsfestes og **kravene til tolken** må tydeliggjøres. Brudd må ha konsekvenser og følges opp av egnert tilsynsmyndighet.*

Stine Sofies Stiftelse arbeider for en barndom uten vold og overgrep gjennom å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep mot barn, samt ivareta barnet, deres pårørende og etterlatte. Stiftelsens innspill vil derfor avgrenses til de punkter i høringsnotatet som får betydning for barns rettssikkerhet.

Ansvar for å bruke tolk – pliktbestemmelsen og særlovgivningen

Stiftelsen er enig i departementets forslag om å lovfeste og tydeliggjøre en plikt for offentlige organer til å bruke tolk der det følger av særbestemmelser i lov eller etter den generelle plikten til forsvarlig saksbehandling etter forvaltningsloven og ulovfestet rett.

Barnevernlovgivningen fastsetter imidlertid ingen generell plikt til å bruke tolk. Men plikten kan utledes av forvaltningslovens regler om krav til en forsvarlig saksbehandling sammenholdt med

barnevernsloven § 1-4 om forsvarlige tjenester og tiltak. Det er få områder hvor god kommunikasjon, godt begrunnende avgjørelser og tillitt mellom bruker og organ er viktigere enn på barnevernsfeltet. Det er med andre ord et reelt behov for klare pliktbestemmelser om bruk av tolk.

Stiftelsen er derfor bekymret for dagens vage regulering av bruken av tolk i barnevernstjenesten. Vi mener den er egnet til å skape usikkerhet, vanskelig grensedragninger og ulik praksis for når bruk av tolk i barnevernstjenesten anses påbudt. Uriktige beslutninger om bruk av tolk kan i sin ytterste konsekvens gå ut over barns rettssikkerhet.

Det bør derfor etter vår mening inntas en bestemmelse i barnevernloven som tilsvarende krisesenterlova § 3 tredje ledd. Denne bestemmelsen fastsetter at kommunen skal sørge for at brukere etter loven får tilgang til kvalifisert tolk. Ved å innføre en tilsvarende bestemmelse i barnevernloven vil man kunne avhjelpe ulik praksis i oppnevning av tolk, og man vil også sikre kravet til tilstrekkelig klar hjemmel som fremheves i høringsnotatets punkt 5.1.2.2.

Krav om kvalifisert tolk

Stiftelsen stiller seg bak departementets forslag om å stille krav om at offentlige organer skal bruke kvalifisert tolk i tilfeller der det foreligger en plikt til å bruke tolk etter tolkeloven § 6 første ledd.

Det er viktig for tolkebrukerens rettssikkerhet at det stilles krav om at tolkene har nødvendig språkkunnskap og profesjonsforståelse. De må også ha nødvendig forståelse av fagterminologi der dette er aktuelt samt forståelse for grunnleggende regler om taushetsplikt og habilitet.

Kunnskap om habilitet er viktig for at tolkene ikke skal havne i situasjoner hvor han/hun har en relasjon eller kjennskap til den voldsutsatte eller familien. Dette vil kunne hemme fri kommunikasjon ettersom det i noen miljøer er medlemmer som frykter represalier hvis de uttaler seg om forhold som kan legge skam på familien eller miljøet.

At brukerne av tolketjenester har tillitt til at tolken overholder taushetsplikten er av stor betydning for å få tilgang til korrekt og utfyllende informasjon fra informantene. I saker som handler om vold i nære relasjoner, eller vold og seksuelle overgrep mot barn mener stiftelsen at kun de høyst kvalifiserte tolkene bør engasjeres. Stiftelsen mener følgelig at det bør lov- eller forskriftsfestes særskilte kvalifikasjonskrav for tolker som skal utføre oppdrag i denne typen saker. Eksempelvis vil en tolk som skal delta under et tilrettelagt avhør av et barn med nedsatt funksjonsevne eller under en sakkyndigs samtale med et barn, måtte ha god forståelse for dette fagfeltet og inneha de nødvendige kvalifikasjoner for å kommunisere med slike særskilt sårbare grupper.

Stiftelsen stiller seg ellers bak forslaget om adgangen til å fravike kravet om kvalifisert tolk i særskilte tilfeller. I tilfeller hvor det vil være uforsvarlig å vente på en kvalifisert tolk, bør man kunne fravike kvalifikasjonskravet. Unntaksbestemmelsen må imidlertid praktiseres strengt slik at det ikke blir et smutthull for bruk av lite kvalifiserte tolker. For å forhindre at unntaksbestemmelsen blir lagt på strekk, mener stiftelsen at man bør vurdere å lovfeste momenter som kan inngå i de ulike vurderingstemaene etter forslagets § 7 annet ledd.

Krav om politiattest

Stiftelsen stiller seg bak departementets forslag om å kreve fremlagt uttømmende og utvidet politiattest for alle som skal utføre oppdrag for politi, påtalemyndighet, domstol (både i sivile og strafferettslige saker), utlendingsmyndighet, kriminalomsorg og gjenopptakelseskommissjon. Stiftelsen mener at barnevernstjenesten og fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker også bør omtales inngå i oppregningen i lovutkastets § 10. På barnevernsfeltet er det svært viktig at partene har tillitt til aktørene og følgelig at tolkens egnethet for oppdraget kan heves over enhver tvil. Krav om uttømmende og utvidet politiattest kan i en viss utstrekning bidra til å dette.¹

I barnevernssaker der oppdraget går ut på å tolke utsagn fra barn må det etter stiftelsen mening kreves barneomsorgsattest jf. politiregisterloven § 39. Stiftelsen er usikker på hvor langt bestemmelsen om politiattest i barnevernloven § 6-10 annet ledd annet punktum strekker seg. Men vi mener uavhengig av dette, at alle tolker som skal ha direkte kontakt med barn (inkludert fjerntolkning) må fremlegge barneomsorgsattest og at dette bør fremgå eksplisitt av lovforslagets § 10.

Krav til tolken

Stiftelsen stiller seg bak departementets forslag om å forskriftsfeste regler for god tolkeskikk. Dette vil kunne bidra til å tydeliggjøre kravene som stilles til tolken, herunder krav til habilitet, upartiskhet, taushetsplikt og forsvarlighet, samt gjøre det mulig å belegge brudd på reglene med sanksjoner og forhåpentligvis derigjennom øke tillitten til tolkesektoren. Stiftelsen mener i tråd med departementets forslag at det bør bli adgang til å klage på tolker. Mangelfull utførelse av tolkeoppdraget må få differensierte konsekvenser avhengig av alvorlighetsgrad. Skriftlige varsel og utestengning fra Nasjonalt tolkeregister er fornuftige reaksjoner ved siden av de allerede etablerte reaksjonssystemene for brudd på habilitet- og taushetspliktsreglene i annen lovgivning.

¹ Vi viser til tolkeutvalgets uttalelse om at vandelsattester i NOU 2014: 8 punkt 11.9: «Skal vandelsattest gi sikkerhet kreves det jevnlig oppfølging». Dette er stiftelsen prinsipielt enig i, uten tilsyn gir politiattestordningen ofte en falsk trygghet.

Med vennlig hilsen

Ada Sofie Austegard

Generalsekretær

Stine Sofies Stiftelse

Malin Albrechtsen van der Hagen

Juridisk rådgiver

Stine Sofies Stiftelse